

ту; г) аблягчаюць працэс сацыялізацыі індывіда перш за ўсё праз зварот да культурных форм-узораў; д) стымулююць культуратворчыя адносіны чалавека да свету. Гаворка ідзе, такім чынам, не столькі аб гісторыка-культурным лікбезе, які з незвычайнай палёгкасцю маркіруе існае словам-паняццём "культуралогія", колькі аб неабходнасці фарміравання культуралагічна змястоўнай свядомасці, арыентаванай на выяўленне больш удасканаленых, гарманізуючых форм чалавечага быцця і ствараючай іх.

Malura M.,
docent
(Universita-Ostrava)

TRADICNI A NETRADICNI FORMY HUDEBNI VYCHOVY

V didaktických teoriích a zejména v hudebně-
vychovné praxi se schopnost hudebně improvizovat
spojuje s vyšším stupněm zakovy kreativity. Pritom
kreativitou zde rozumíme schopnost tvorive reagovat
na estetický podnět v předem vymezené soustavě.
Jde např. o schopnost dotvářet melodii či hudební
myslenku ve vymezené tonině či vytvoření druhého
hlasu, jednoduchého doprovodu apod. Imitaci se
rozumí schopnost napodobení tonového postupu,
hodnocena podle předem vymezené normy.

Stoupenci současné umělecké postmoderny
kriticky poukazují na to, že zmíněné pojetí kreativity
muzeme označit jako falešnou imitaci a improvizaci.
(Nejčastěji to kritiky ozřejmují v souvislosti se
soudobým divadlem, v němž se jako situační
improvizace tváří i ta místa, která jsou nejvýše
vyberem z několika předem připravených řešení).
Kritikové poukazují na problém zúžených možností
volby řešení, kterýmžto způsobem extrémním
respektováním různých norem, které tvůrci fantazii
sice vedou, ale současně omezují.

(O těchto kritických názorech se mimo jiné
dočteme ve sborníku "Za zrkadlom moderny",
Bratislava 1991). Uvedený vztah mezi respektováním
souboru pravidel a maximálním rozvojem tvůrci
fantazie lze také chápat z hlediska strukturalismu
jako vztah mezi normou a tzv. metanormou (podle
Jar.Volka). Pritom metanormou je zde pro nás
rosvoj tvůrci fantazie.

V našem pojetí improvizací a imitací slozky
v estetické výchově předpokládají, že učitel
navzájemně s žáky takový partnerský a tvorivý
vztah, který vyústí zez v překvapivá, neočekávaná
a netradiční řešení.

Vysoký stupeň kreativity žada toto pojetí
predevším od učitele, aby dokázal nejen vyvolat,
ale predevším sam přijmout princip estetické hry,
aniž by sam své řešení považoval předem za cílové
(bez spoluúčasti žaku). Takový vztah podporují
imitační účinná navazování situace, při nichž má
významnou roli široce pojímaná hudební improvizace.

V těchto souvislostech hovoríme o improvizacích
otevřených a imitacích širokých, které překračují
rámec jednotlivých uměleckých disciplín, vedou k
prolínání tvorivých kroků jednotlivých uměleckých
oblastí.

Základní technikou v těchto slozkách hudební
výchovy je sekvencní postup. Jediněc nedo mála
skřítna při něm pokračují v započaté linii melodické
nedo dějové svým vlastním postupem, který
vyberou podle osobního rozhodnutí z rady možných
řešení. Učitel i ostatní účastníci hry přitom
prokazují schopnost tuto cestu přijout a tvorive v
ní pokračovat, a to i tehdy, když se omloují od
programového zameru.

Na 1.stupni škol imituje se děti pohádky, do
nichž vstupují písničkami, ale také vlastními
navrhly na pokračování zvoleného příběhu.

Na 2.stupni spojujeme ve volná pásma dějova
a hudebně pevečka lidové a umělé písně a
ramujeme je imitovaným příběhem, nejlépe s
otevřeným koncem. Děti si rychle oblíbí zejména
příběhy "cestujeme s písní".

Na gymnáziích a středních školách vytváříme
imitační hry, které přisazují a dotvářejí hodnoty z
jednotlivých uměleckých druhů, aby se ozřejmily
jejich souvislosti barva a ton, rytmus a členění
architektury, literární a hudební obraz - úspěšně
jsou také improvizace na jednoduchou hudební
grafiku.

Při využívání sekvencní techniky máme vždy
na mysli, že souhrn estetických funkcí a hodnot
objektivně existuje jako vnitřně propojený komplex,
a že jeho rozdělení podle uměleckých druhů je
sice nutnou, ale přece jen laboratorní preparací.

Třebá se nyní uvážujeme o souvislostech
výchovy hudební, nemuzemnévidet, že rozebírané
metodické postupy počítají vždy s aplikací mezi-
druhových uměleckých věd. K tomu lze velmi
efektivně využívat mnohovýznamových symbolů,
jímž informační, kybernetika a také zoudoba
estetika říká "klicová slova". Jsou to pojmenovane

znaky na jakési krizovateľce, ktorá svou mnohofunkčnosťou umožňuje účastníkom naši akcie vlastnú voľbu z rady možností (napr. symboly zvon, gong, bongo, ticho atď.).

Popisovaná technika počítá tiež s indukčnými prvky. Jsou to ty prvky naší estetické akcie, které mají mimoradnou možnost vyvolávat tvorivé představy v jiném uměleckém oboru (napr. hudební podněty impresio-nistických obrazů, pohybové poněky barokní hudby, Manesových kresb, mnohasmerne využívání určitých typu zvukomalby apod.).

Při přípravě učitelů ve specializovaném seminari máme nyní pocitace Appel, na nichž můžeme vytvářet hudebně estetické modely, do kterých studenti vstupují svými improvizovanými a imitovanými postupy. Ve studijních textech pro naše studenty máme strukturu několika seminárních lekcí a zpracovaný kulturně výchovný program "Od pocitadla k pocitaci", který byl prakticky overen na 1. a 2.stupni škol. Pro zdůraznění mnohavýznamových symbolů lze se zdarem vauzivat předem připravené kinetické objekty. Ty jsou aktivními účastníky imitacních a improvizacních postupu tím, že podněcují k akci a k manipulaci. Je to například prostorová figura na, s níž je možno tancit, rytmicky pohybovat, měnit její polohy, parodovat a karikovat. Overili jsme si, že takových objektů lze s úspěchem používat na všech stupních škol.

Je přirozené, že tyto estetické výchovné postupy srůstají s životem mimo školu. Ozvláštňují každodenní sed a svým způsobem mohou vstupovat do životního stylu. Činí tak nejen tím, že využívají mimoskolních podnětů, ale také tím, že imitacní hra pokračuje napr. v neformálních folklorních souborech či různých zájmových sdruženích.

Existuje náročnější forma imitacní a improvizacní výchovy na principu tzv. hudební grafiky. Take tento techniku se na ostravské pedagogické fakultě venujeme v seminari "Tvorba kulturně výchovných a uměleckých programů". Ide o jednoduche nebo složitější improvizace na konkrétní výtvarný artefakt (většinou jde o grafiku se zjevným nebo latentním hudebním obsahem).

Venovali jsme se některým novým a netradicním výchovným metodám, které souvisí s univerzální funkcí hudby a mezidruhovými uměleckými vztahy obou terminů: imitace jako nahrazení a improvizace jako nepřipravenost. Avšak z kulturně historického hlediska je nutno považovat zmíněné pojetí obou terminů jako poměrně pozdní a velmi obvozené - druhotné. Původní chápaní

je nám velmi blízké, imitace = znovuproti s výraznou pečeti okamžiku.

Nejde o postupy bez radu a zákonitosti, ale o kroky se zákonitostmi specifickými, které umožňují větší osobní angažovanost žáků i učitelů. Nově rozvíjí kreativitu. Dalo by se krátce říci, že chtějí být animací - odůstvěním kultury.

A hledat v kulturních hodnotách stále nové rozměry, to je radostný úkol umělecké pedagogiky bez ohledu na národní specifika a státní hranice. Je to stále aktuální a hluboce humanistický úkol estetické výchovy.

Грамбішкая В.І.,
ст.выкладчык

УДАСКАНАЛЕННЕ ПАДРЫХОЎКІ КІРАЎНІКОЎ ДЗІЦЯЧЫХ ФАЛЬКЛОРНА-ІНСТРУМЕНТАЛЬНЫХ КАЛЕКТЫВАЎ У ВНУ

Вывучэнне народнай творчасці сёння стала адным з галоўных накірункаў дзейнасці ў падрыхтоўцы спецыялістаў народна-інструментальнай спецыялізацыі. Неабходнасць гэтага не выклікае сумненняў, бо адметнай рысай сучаснасці стала вялікая цікавасць грамадства да нацыянальнай культурнай спадчыны. Актуальнасць вывучэння фальклору тлумачыцца тым, што ён усё больш асэнсоўваецца як самабытны фактар духоўнасці, найбольш свосасаблівая частка нацыянальнай культуры. Таму ў галіне музычнай адукацыі ўзніклі праблемы, звязаныя са змяненнем культурнай сітуацыі, якую трэба ўлічваць у падрыхтоўцы спецыялістаў. Сёння, на нашу думку, назіраецца значны разрыв паміж навуковымі ведамі аб фальклору і асаблівасцямі яго асэнсавання як у практыцы самадзейных калектываў, так і ў выкладанні фальклору ў навучальных установах, якія рыхтуюць кадры для гэтай практыкі.

Адна з прынцыповых пытанняў, якое паўстала ў сувязі з гэтым перад ВНУ, як знайсці адпаведны шляхі "пераводу" фальклорнага музычнага вопыту ў сучаснае прафесійнае навучанне, вызначыць асаблівасці яго засваення. Вядома, што фальклор як сістэма характарызуецца пэўнай свосасаблівацю, якая перашкоджае паўнацэннаму ўспрымання яго сучаснымі музы-